

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยการแลกเปลี่ยนสิทธิประโยชน์เพื่อเปิดเสรีระหว่างประเทศสมาชิก ในรูปแบบของการทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) และรูปแบบอื่นๆกำลังเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สำหรับมิติด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศในเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง ที่มีความเชื่อมโยงกับนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อนำความร่วมมือระหว่างประเทศ มาใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่บุคลากรในทุกกระดับให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ และเกื้อหนุนต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจใหม่ และพัฒนาศักยภาพของไทยให้มีบทบาทนำ ในการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค รัฐบาลจึงได้สานต่อการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศโดยรวม และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการดำเนินนโยบายการตลาดเชิงรุกทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่เพื่อส่งเสริมให้สินค้าและบริการของไทยเป็นที่รู้จักและยอมรับอย่างแพร่หลายจากผู้บริโภคในต่างประเทศ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ โดยการแลกเปลี่ยนสิทธิประโยชน์เพื่อเปิดเสรีระหว่างประเทศสมาชิกในรูปแบบของการทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area : FTA) และรูปแบบอื่นๆกำลังเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิมกล่าวคือ ในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ เป็นการรวมพลังทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกันที่มีเขตแดนติดต่อกัน ประชาชนมีการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กันเป็นเวลานานและนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยเริ่มจากการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าระหว่างกัน ภายในกลุ่มและค่อยๆขยายสู่ด้านอื่นๆ¹ ในปัจจุบันการจัดทำเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิมคือ ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศที่เป็นภูมิภาคเดียวกันและไม่จำเป็นต้องทำเป็น

¹ ศรีรัตน์ รัชชูปาน, ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรี : โอกาสและความท้าทาย (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์, 2545), หน้า 1.

กลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีที่จัดทำขึ้นใหม่หลายกรณีเป็นการตกลงระหว่างสองประเทศหรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ²

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจทำเขตการค้าเสรีมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความล้มเหลวของการเจรจาการค้าตั้งแต่รอบซีแอตเทิลในปี ค.ศ.1999 จนถึงรอบแคนคูน ณ ประเทศเม็กซิโกในปี ค.ศ.2003 ขององค์การการค้าโลกหรือ WTO (World Trade Organization) ทำให้ประเทศสมาชิกหันมาทำเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคี³ เนื่องจากการเจรจาระหว่างสองประเทศนั้นสามารถที่จะหาข้อสรุปได้รวดเร็ว เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมได้คล่องตัวกว่าการที่จะรวมติจากการประชุมองค์การการค้าโลก ที่มีความเคลื่อนไหวช้าเพราะทุกอย่างเป็นเรื่องของกลุ่มใหญ่และต้องการฉันทมติจากประเทศสมาชิกกว่า 150 ประเทศด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงต้องปรับนโยบายและกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรี เป็นยุทธวิธีในการสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมทั้งการสร้างฐานในการขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย⁴

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะรัฐบาลภายใต้การบริหารของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้มีนโยบายเชิงรุกในการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้า โดยเน้นการเจรจา ทวิภาคีเพื่อแก้ไข ป้องกันปัญหาอุปสรรคและหาช่องทางขยายการค้ารวมทั้งการลงทุน ดังนั้นการทำเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าจึงเป็นยุทธวิธีสำคัญด้านหนึ่งที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยให้ความสำคัญลำดับต้นกับประเทศที่เป็นหรือมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดใหญ่และตลาดใหม่ของไทย⁵ แต่เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้ถูกมองว่าเป็นพรรคของนายทุนหรือรัฐบาลของนายทุนที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มทุนขนาดใหญ่หลายกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ ทำให้การกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ของรัฐบาลชุดนี้ มักถูกตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มทุนในรัฐบาลมีผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ในนโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆ นี้หรือไม่ อีกทั้งลักษณะของระบบทุนนิยมในไทยมีลักษณะพิเศษคือเป็นระบบทุนนิยมผูกขาด (Monopoly Capitalism) คือจะมีนายทุนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจในการควบคุมตลาด ซึ่งการดำรงอยู่

² กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ไทยกับเขตการค้าเสรี (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์, 2545), หน้า 3.

³ นิลวรรณ สิลาร์ศมี, "ไทยได้รับประโยชน์อย่างไรจาก FTA," ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 4/2546 (กรุงเทพมหานคร: สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2546), หน้า 1.

⁴ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ไทยกับเขตการค้าเสรี, หน้า 3-4.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ของระบบทุนนิยมนั้นเกิดจากการพัฒนาของไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และข้อสังเกตจากปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับนายทุนคือช่วงเวลาการขึ้นมาใช้อำนาจของรัฐบาลซึ่งนำโดยพรรคไทยรักไทยที่ชนะการเลือกตั้งในพ.ศ.2544 ที่มีพ.ต.ท.ทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นปรากฏการณ์ทางการเมืองได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญพอสมควร เมื่อพบว่าพรรคไทยรักไทยมีองค์ประกอบแกนหลักเป็นกลุ่มทุนผูกขาดของประเทศ

ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Economic Partnership Agreement : JTEPA) จัดได้ว่าเป็นความตกลงระดับทวิภาคีที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะญี่ปุ่นถือเป็นประเทศพัฒนาแล้วในทวีปเอเชีย ไทยและญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความใกล้ชิดกันมายาวนาน รัฐบาลสมัยพ.ต.ท.ทักษิณ กล่าวได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการริเริ่มและริบเร่งผลักดันความตกลง JTEPA โดยเฉพาะข้อตกลงภาคการเกษตรขึ้นมาเจรจาเป็นอันดับแรก แต่กลับยอมแลกสินค้าข้าวที่เกษตรกรไทยส่วนใหญ่จะได้ประโยชน์เพื่อแลกกับสินค้าไก่ กุ้งและอาหารแปรรูป ที่กลุ่มทุนขนาดใหญ่เป็นผู้ได้ประโยชน์ และในขณะนั้นยังมีความไม่ชัดเจนในประเด็นเรื่องขยะมีพิษกับสิทธิบัตรจุลชีพที่ยังคงเป็นข้อถกเถียงอยู่ แต่รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ก็ยังคงเดินหน้าจัดทำความตกลงทั้งที่มีเสียงคัดค้านจากภาคประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ญี่ปุ่นยอมเปิดตลาดภาคการเกษตรให้กับไทย ซึ่งการกระทำของรัฐบาลในขณะนั้นถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนภายในพรรคหรือไม่โดยเฉพาะกลุ่มเจียรวนนท์ของนายธนินท์ เจียรวนนท์ นักธุรกิจผู้เป็นเจ้าของ “กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือ CP” ที่มีเครือข่ายธุรกิจกว้างใหญ่โดยเฉพาะในธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร

ดังนั้นข้อสงสัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนของกลุ่มเจียรวนนท์ภายในความตกลง JTEPA จึงเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากความตกลงนี้อาจเป็นเพียงความตกลงหนึ่งที่ทำขึ้นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มธุรกิจที่มีเครือข่ายกว้างขวาง ทั้งในแวดวงธุรกิจเอกชนรวมถึงแวดวงการเมืองในขณะนั้นอย่างเครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) โดยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ได้นำเรื่องผลประโยชน์ของเกษตรกรมาใช้เป็นเพียงข้ออ้างหนึ่งเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเจรจาเพื่อให้เกิดเป็นความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นเท่านั้น

1.2 คำถามของการวิจัย

จากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มเจียรวนนท์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงนำมาสู่คำถามในการวิจัยที่ว่านโยบายความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ที่จัดทำขึ้นในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจียรวนนท์กับรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ อย่างไร และความสัมพันธ์ดังกล่าวนำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนใน

ความตกลง JTEPA อย่างไรก็ตามของกลุ่มนี้ โดยจะพิจารณาภาคการเกษตรโดยเฉพาะ อุตสาหกรรมอาหารที่กลุ่มเจรจาชนที่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากความตกลงนี้

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการจัดทำนโยบาย JTEPA
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มเจรจาชนที่
3. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเจรจาชนในนโยบาย JTEPA

1.4 สมมติฐาน

กลุ่มเจรจาชนกับรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความสัมพันธ์กันภายใต้ โครงสร้างรัฐที่มีคุณลักษณะเป็นทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐและทุนนิยมแบบพวกพ้อง ที่ นำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนในความตกลง JTEPA ที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มเจรจาชนที่มากกว่า ผลประโยชน์ของสาธารณะ

1.5 แนวคิด ทฤษฎีและกรอบในการวิเคราะห์

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจรจาชนกับรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รวมทั้งผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในความตกลง JTEPA คือ **หนึ่ง** แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและลัทธิเสรีนิยมใหม่ **สอง** ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาด ครอบครองอำนาจรัฐและทุนนิยมแบบพวกพ้อง และ**สาม** แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน มา เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อนำมาอธิบายการจัดทำนโยบาย JTEPA ของรัฐบาลโดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1.5.1 แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและลัทธิเสรีนิยมใหม่

การจัดทำนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการค้า นั้นกล่าวได้ว่าโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นโยบายเหล่านี้สามารถขับเคลื่อนและไหลลื่นไป ตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น นโยบาย JTEPA ก็จัดเป็นผลผลิตหนึ่งของ โลกาภิวัตน์เช่นกัน และในปัจจุบันเป็นยุคที่สังคมโลกกำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันซึ่ง ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม โดยมอง

ผ่านกระแสที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีกระแสนแรงครอบคลุมทุกส่วนของสังคม โดยมีเครื่องมือคือ เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบทุนนิยมที่นับได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาและการติดต่อสื่อสารในด้านต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม⁶

โลกาภิวัตน์เป็นหนึ่งในประเด็นที่ถูกถกเถียงมากที่สุดในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเนื่องจากผลกระทบของกระบวนการนี้ค่อนข้างจะกว้างขวางในหลายมิติดังที่ได้กล่าวถึงในข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Globalization) กล่าวคือถึงแม้โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจจะเป็นเพียงหนึ่งในองค์ประกอบของโลกาภิวัตน์ แต่ก็ใช้องค์ประกอบหลักที่มีพลังขับเคลื่อนกระแสโลกาภิวัตน์โดยรวม⁷ ปรัชญาการณโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้น ทำให้เศรษฐกิจโลกมีความใกล้เคียงกับการเป็นระบบเศรษฐกิจเดี่ยวที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกันภายใน (Single Interdependent System)⁸ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศต่างๆในโลกเสมือนต้องอยู่ภายใต้ “กฎกติกา” เดียวกัน ทั้งภายใต้กติกาที่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่น ข้อตกลงระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศและกฎกติกาที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่น แนวคิดในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ อุดมการณ์หลักทางเศรษฐกิจ ซึ่งกฎกติกาเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รัฐบาล กลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและองค์การโลกบาลทางเศรษฐกิจส่งผลให้ผลลัพธ์ (Performance) ทางเศรษฐกิจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้เป็นแค่ “ปรากฏการณ์” ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural) ซึ่งผุดบังเกิดขึ้นด้วยตนเองและมีความเป็นกลางในตัวเอง (Neutral) หรือเป็นผลลัพธ์ของพฤติกรรมหรือปฏิสัมพันธ์ของหน่วยเศรษฐกิจย่อยๆอย่างมีอาจบังคับทิศทางได้และมีอาจควบคุมได้ (Emerging Events) เพียงเท่านั้น แต่ในปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจนั้นมี “อุดมการณ์” ทำงานอยู่เบื้องหลัง ซึ่งก็คือ “ลัทธิเสรีนิยมใหม่” (Neoliberalism) ลัทธิเสรีนิยมใหม่มีความเชื่อมั่นในระบบทุนนิยมตลาดเสรี (Free Market Capitalism) โดยที่รัฐบาลมีบทบาทในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจน้อยที่สุด ภายใต้ความเชื่อดังกล่าวตลาดเสรีเป็นกลไกสำหรับจัดสรร

⁶ วัฒนา สุภัทธีล, โลกาภิวัตน์ (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ, 2548), หน้า 16.

⁷ เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, โลกาภิวัตน์ บรรษัทข้ามชาติ บรรษัทภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมของบรรษัท (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 29.

⁸ ปกป้อง จันวิทย์, “นโยบายเศรษฐกิจทางเลือกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ : กรณีศึกษาว่าด้วยมาตรการกำกับและจัดการทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ,” เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่อง “นโยบายเศรษฐกิจทางเลือกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ : บทสำรวจองค์ความรู้และประสบการณ์” เสนอที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 29 พฤษภาคม 2551. หน้า 8-9. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพที่สุด รัฐบาลไม่ควรเข้ามาบิดเบือนกลไกตลาด แต่ควรปล่อยให้ตลาดทำหน้าที่โดยตัวของมันเอง โดยมีข้อจำกัดและอุปสรรคที่คั่งขวางในระบบน้อยที่สุด เพราะการแทรกแซงกลไกตลาดโดยรัฐจะทำให้สวัสดิการทางเศรษฐกิจ (Economic Welfare) ของสังคมส่วนรวมลดน้อยลง⁹

ลัทธิเสรีนิยมใหม่เป็นฐานเชิงอุดมการณ์ที่ผลิตสร้างชุดนโยบายเศรษฐกิจที่เรียกกันว่า “นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่” (Neoliberal Economic Policy) ซึ่งเกิดจากการที่สหรัฐอเมริกาได้ผลักดันวาระทางเศรษฐกิจของตนไปทั่วโลกหรือที่เรียกกันว่า “ฉันทามติวอชิงตัน” (Washington Consensus)¹⁰ ซึ่งประกอบด้วยนโยบายเศรษฐกิจหลักดังต่อไปนี้ **หนึ่ง** การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ (Economic Liberalization) เพื่อให้กลไกตลาดทำงานอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ **สอง** การลด-ละ-เลิกการกำกับและควบคุมโดยรัฐ (Deregulation) โดยจำกัดบทบาทของรัฐเหลือเป็นเพียงผู้ออกกฎกติกาและคุ้มครองดูแลรักษากติกา **สาม** การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) และ **สี่** การรักษาเสถียรภาพของระดับราคาในระบบเศรษฐกิจ (Price Stabilization) ซึ่งเป้าหมายหลักในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคคือ การอํารงอัตราเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำและควบคุมได้

โดยจุดยืนของความเชื่อเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์สามารถจำแนกออกเป็นทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกนั้นจะเห็นว่าโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ การแข่งขันกันในเศรษฐกิจโลกไม่จำเป็นต้องนำไปสู่สภาวะการมีผู้แพ้หรือผู้ชนะ แม้จะมีบางส่วนซึ่งได้รับความเสียหายเปรียบ แต่สภาพรวมและโดยเทียบเคียงแล้วทุกประเทศจะได้รับประโยชน์มากกว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่จึงเชื่อว่าโลกาภิวัตน์จะนำมาสู่การเกิดของอารยธรรมในระดับโลกอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งเสริมให้คนในโลกได้มีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและมีความเข้าใจกันและกัน¹¹ โดยจะเห็นตัวอย่างได้จากจีนและอินเดีย ที่สามารถขานรับกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เศรษฐกิจในประเทศมีการเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด

ส่วนด้านลบจะมองผลของโลกาภิวัตน์ในแง่ร้าย โดยมองว่าโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดและเสริมสร้างความไม่เสมอภาคระหว่างประเทศต่างๆ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองจะถูกครอบงำโดยกลุ่มประเทศทางซีกโลกเหนือ ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถต้านทานการเปลี่ยนแปลงและ

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

¹¹ Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D. and Perraton, J, *Global Transformations : Politics, Economics and Culture* (Cambridge: Polity, 1999), p. 4; Cochrane, A. and Pain, K. “A Globalizing Society?,” in David Held (ed.), *A Globalizing World? : Culture,*

สามารถสร้างแรงกดดันให้เป็นไปตามวาระ (agenda) ที่ตนเองต้องการ¹² กล่าวคือนับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมาฉันทามติวิชิงตันได้ถูกผลักดันให้นำมาใช้ทั้งในซีกโลกเหนือและซีกโลกใต้ ในซีกโลกเหนือมีการเรียกร้องและกดดันให้ตัดลดสวัสดิการสังคม ลดขนาดของรัฐลงและแปรรูปสาธารณูปโภค ส่วนซีกโลกใต้กลายเป็นฐานการผลิตที่มีระดับการเก็บภาษีต่ำ ค่าแรงต่ำ รวมทั้งถูกกดดันให้แปรรูปสาธารณูปโภค เปิดเสรีการตลาด การเงินและการค้า ทั้งนี้โดยมีองค์กรระหว่างประเทศอย่างกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารโลก องค์กรการค้าโลก (WTO) เป็นผู้ผลักดัน โดยกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินนโยบายผูกติดไปกับข้อตกลงด้วย ทำให้ยากแก่การหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว และนับตั้งแต่นโยบายเศรษฐกิจโลกถูกลัทธิเสรีนิยมใหม่ครอบงำและทำให้อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลกลดลงอย่างเห็นได้ชัด จากราวร้อยละ 3.5 ในช่วงทศวรรษ 1960 เหลือแทบไม่ถึงร้อยละ 1 นับตั้งแต่ค.ศ.2000 เป็นต้นมา และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างได้ชัดคือ ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนที่เพิ่มมากขึ้น สิ่งीलัทธิเสรีนิยมใหม่ทำได้สำเร็จหาใช้การสร้าง ความมั่งคั่งและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ แต่เป็นการจัดสรรความมั่งคั่งและรายได้ที่มีอยู่แล้วเสียใหม่ โดยการถ่ายโอนความมั่งคั่งไปที่ชนชั้นนำในแง่หนึ่งลัทธิเสรีนิยมใหม่จึงเป็นการฟื้นฟูอำนาจของชนชั้นนำขึ้นมา¹³

กรอบการวิเคราะห์

กรอบแนวคิดนี้ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ การจัดทำความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น ว่าจุดเริ่มต้นของการจัดทำเขตการค้าเสรีมีที่มาจากอะไร และรัฐมีการปรับตัวอย่างไรต่อกระแสโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ที่เข้ามา โดยสามารถนำมาอธิบายการปรับตัวของกลุ่มทุน โดยเฉพาะกลุ่มทุนผูกขาดในยุครัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ที่ต้องการเข้ามามีอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการเปิดเสรีการแข่งขันก็คือ ต้องการที่จะทำลายการผูกขาดและลดอุปสรรคของการเข้ามาลงทุนของนายทุนรายย่อย กล่าวคือการจัดทำการค้าเสรีในแง่หนึ่งก็จะทำให้นายทุนภายในประเทศมีความเข้มแข็งเติบโตขึ้นเพราะนายทุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็รายเล็กหรือรายใหญ่ล้วนมีโอกาสที่จะเข้ามาแข่งขันในกลไกตลาดได้เหมือนกัน แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นการสร้างเงื่อนไขทำนบกีดขวางการได้รับกำไรเกินปกติของภาคธุรกิจบาง

Economics, Politics, (London: Routledge, 2000). p. 22. อ้างใน เอก ตังทรัพย์วัฒนา, โลกาภิวัตน์ บริษัทข้ามชาติ บริษัทภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 19-21.

¹² เรื่องเดียวกัน.

¹³ David Harvey, "Chapter 6 Neoliberalism on Trial," in A Brief of History of Neoliberalism, (London:

Oxford University Press, 2007). pp. 152-182. อ้างใน ภักวดี วีระภาสพงษ์, โหมโรง: บทพิสูจน์ลัทธิเสรีนิยมใหม่ (เศรษฐศาสตร์อันตราย) [ออนไลน์], 2551. แหล่งที่มา www.midnightuniv.org/forum/index.php?topic=8948.0

ประเภทซึ่งก็คือกลุ่มทุนผูกขาด ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐโดยการเปิดเสรีย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มทุนดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยุทธวิธีที่สำคัญของการปรับตัวของกลุ่มทุนเหล่านี้ก็คือ การเข้าไปกำหนดนโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยตรงด้วยการควบคุมอำนาจรัฐ

กล่าวคือแนวคิดนี้จะช่วยอธิบายในบริบทของการเปิดเสรีทางการค้าของในสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ที่ได้เกาะกระแส Neoliberalism ด้วยการใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาบิดเบือนการค้าเสรีเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตน

1.5.2. ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) และทุนนิยมแบบพวกพ้อง (Crony Capitalism)

1.5.2.1 ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism)

การจัดทำนโยบาย JTEPA นั้น กล่าวได้ว่ารัฐมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายนี้ขึ้นมา เนื่องจากนโยบายสาธารณะมีพื้นฐานมาจากการดำเนินการของรัฐ ดังนั้นการศึกษานโยบายสาธารณะจึงจำเป็นต้องเข้าใจรัฐและการใช้อำนาจของรัฐด้วย เพราะการดำเนินการของรัฐมีผลกระทบต่อชีวิตประชาชนเป็นอันมากซึ่งส่งผลให้รัฐเป็นศูนย์กลางของอำนาจทางการเมืองในสังคมสมัยใหม่ ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ* (State Monopoly Capitalism) จัดได้ว่าเป็นความคิดของพวกนักวิชาการสายนีโอมาร์กซิสต์ (Neomarxist) แขนงหนึ่งที่หันกลับมาให้ความสำคัญต่อการศึกษาบทบาทและความสำคัญของรัฐในระบบทุนนิยม ซึ่งมีนักวิชาการอย่าง Bob Jessop ได้เขียนหนังสือชื่อ The Capitalist State (1982) โดย Jessop ได้แบ่งทฤษฎีรัฐแนวมาร์กซิสต์ยุคปัจจุบันออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) กลุ่มทฤษฎีที่เน้นรูปแบบและหน้าที่ของรัฐ (Form and Functions of the State) และกลุ่มทฤษฎีที่เน้นศึกษาการครองความเป็นเจ้าพลังอำนาจและอำนาจของรัฐ (Hegemony, Force, and State Power) ในที่นี้ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้มากที่สุด

* ความหมายของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) หรือ Stamocap ซึ่งเป็นตัวย่อของ State Monopoly Capitalism ผู้วิจัยได้แปลความหมายตาม วรุณี จ่าลงนาค, "ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 30.

กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างทุนกับรัฐเป็นศูนย์กลางของความเข้าใจการพัฒนาโลกในปัจจุบัน ในสังคมสมัยใหม่ชนชั้นทุนจะพัฒนาขึ้นมาเป็นกลุ่มทุนผูกขาด¹⁴ (monopoly capitalism) และสามารถมีอำนาจครอบงำรัฐได้โดยสิ้นเชิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐตกเป็นเครื่องมือของชนชั้นนายทุนหรือรัฐกับชนชั้นนี้กลายเป็นพวกเดียวกัน ทำให้ทิศทางและเนื้อหาของนโยบายรัฐจะขึ้นอยู่กับความต้องการและผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนทั้งสิ้น ในแง่ของเหตุผลที่รัฐและนโยบายรัฐจะต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ของชนชั้นดังกล่าวอย่างเต็มที่ อาจเป็นเพราะกลุ่มทุนร่วมมือกับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อหาทางปกป้องผลประโยชน์ของตนทั้งในระยะยาวและระยะสั้น หรือกลุ่มทุนเหล่านี้ใช้อำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการกระจุกตัวของทุนและการรวมศูนย์ของทุน (capital concentration and centralization) อยู่ในมือตน เพื่อเข้ามามีอำนาจครอบคลุมทั้งด้านนโยบายและสถาบันด้านการเมืองของรัฐทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ด้วยเหตุนี้รัฐจึงกำหนดนโยบายตามความต้องการและผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนเสมอ และหากรัฐจำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของชนชั้นอื่นในสังคม รัฐก็จะไม่กำหนดนโยบายในลักษณะที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของชนชั้นนี้โดยตรง

ส่วนลักษณะทั่วไปของทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐนั้น ในหนังสือ Imperialism : the Highest Stage of Capitalism (1917)^{*} Lenin ได้อธิบายว่าระบบนายทุนได้วิวัฒนาการต่อมาหลังจากยุคของมาร์กซ์ โดยที่พวกนายทุนภายในประเทศได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มๆ ตั้งเป็นคาร์เทล (cartel) และทรัสต์ (trust)^{**} ระบบการแข่งขันถูกแทนที่ด้วยระบบผูกขาดทำให้วิสาหกิจมีขนาดใหญ่ขึ้น นอกจากนี้สถาบันระดมทุนซึ่งก็คือธนาคารได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมวิสาหกิจที่ตนให้ทุน และรวมวิสาหกิจที่ตนให้ทุนไว้ในเครือเดียวกันไม่ให้แข่งขันกัน กล่าวคือระบบผูกขาดมีความเข้มข้นขึ้นโดยมีทุนการเงิน (financial capital) จากธนาคารครอบงำ

¹⁴ อุนสตรนั ลิมมณี, รัฐ สังคมและการเปลี่ยนแปลงการพิจารณาในเชิงอำนาจนโยบายและเครือข่ายความสัมพันธ์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาจำกัด, 2542) หน้า 50.

^{*} ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ Lenin ได้ใช้หนังสือของ Rudolf Hiferding, Das Finanzkapital, Vienna (1910) และ J.A. Hobson, Imperialism, (1902) มาประกอบเป็นหลัก.

^{**} คาร์เทล (cartel) ในภาษาฝรั่งเศสหมายความว่าความเป็นพันธมิตรหรือความตกลง ผู้ที่เข้าร่วมตกลงเกี่ยวกับเงื่อนไขการขายสินค้า, ตลาดที่จะขาย, ปริมาณการผลิต, ราคา เป็นต้น เพื่อที่จะควบคุมตลาดให้ได้กำไรในอัตราที่สูง ผู้เข้าร่วมรักษาความเป็นอิสระของตนในด้านการผลิตและการซื้อขาย(เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับคำว่า"การทำให้เกิดการผูกขาด" (Monopolization)) ทรัสต์ (trust) ในภาษาอังกฤษคือความไว้วางใจโดยมอบให้รัฐวิสาหกิจไปประกอบการ ผู้เข้าร่วมสูญเสียความเป็นอิสระทั้งในด้านการผลิตการซื้อขายไปโดยสิ้นเชิง เจ้าของวิสาหกิจกลายเป็นหุ้นส่วน ทุนของเขากลายเป็นหุ้น ผู้ที่มีหุ้นใหญ่ได้รับเลือกเป็นกรรมการและยึดกุมอำนาจการนำไว้ ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่าง โดยผู้มีหุ้นเล็กได้คอยแต่รับเงินปันผล โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบุญศักดิ์ แสงระวี, เศรษฐศาสตร์การเมืองพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2546), หน้า 153.

และเป็นทุนธนาคารใหญ่ๆไม่กี่แห่ง ระบบนายทุนได้กลายเป็นระบบนายทุนผูกขาด (monopoly capitalism) ผลคือผู้ผูกขาดเหล่านี้สามารถตกลงยุติการแข่งขันภายในประเทศได้ทำให้เกิดเสถียรภาพขึ้นบ้าง ขณะเดียวกันผู้ผูกขาดที่มีทุนเป็นจำนวนมากเหล่านี้จะหาทางส่งทุนไปยังดินแดนอื่นตามมาด้วยการขอให้รัฐบาลเข้ายึดครองทางการเมือง ก่อให้เกิดระบบจักรวรรดินิยม (imperialism) ขึ้น ส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกส่วนต่างๆของโลกเป็นดินแดนภายใต้อาณานิคมและวงอำนาจของมหาอำนาจสำคัญๆ กล่าวคือจักรวรรดินิยมก็คือทุนนิยมในขั้นการพัฒนาสูงสุด¹⁵

และจากการที่นายทุนสาขาต่างๆสามารถรวมตัวกันผ่านธนาคารและคาร์เทลโดยเป็นกลุ่มทางการเงินกลุ่มใหม่นั้น ทำให้รัฐมีบทบาทมากขึ้นในการสนับสนุนความร่วมมือดังกล่าว โดยธนาคารขนาดใหญ่สามารถที่จะเป็นกลไกของรัฐ (state apparatus) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยม โดยทั่วไป Lenin มองว่ารัฐเป็นกลไกในการบีบบังคับของกลุ่มที่ครอบงำทางการเมือง (political domination) จากประโยชน์ของแรงผลักดันที่ได้รับจากส่วนเกินทางเศรษฐกิจในการเป็นกลไกส่วนหนึ่งของโลก ผ่านการผนวกรวมของอาณานิคมและสงครามจักรวรรดินิยม Lenin จึงเน้นย้ำปฏิกิริยาของรัฐในแง่ทุนนิยมผูกขาดที่พยายามจะคงรักษาเสถียรภาพในภาวะเศรษฐกิจที่กำลังถดถอยในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเท่านั้น¹⁶

Friedrich Engels ได้กล่าวถึงรัฐทุนนิยม (state capitalism) ในงานเขียนชื่อ Anti Duhring (1878) เขาได้กล่าวถึงความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างพลังการผลิต (forces of production) และความสัมพันธ์ทางการผลิต (relation of production) โดยเห็นว่าการพัฒนาพลังทางการผลิตอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิตให้สอดคล้องกันด้วย¹⁷

Nikolai Ivanovich Bukharin เป็นผู้ให้แนวคิดหลักในทฤษฎี STAMOCAP ในเรื่องรัฐทุนนิยม (State Capitalism) เขากล่าวว่ารัฐทุนนิยมเป็นตัวแทนของการพัฒนาของทุนด้านการเงิน รัฐไม่ใช่เป็นเพียงผู้ประกันสภาพการณ์ของการชู้ตทางด้านเศรษฐกิจอีกต่อไป แต่ยังเกี่ยวข้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการชู้ตโดยตรงในรูปทุนทางการเงินอีกด้วย¹⁸ รูปแบบหลักของการพัฒนาดังกล่าวก็คือ รัฐผูกขาดในการผลิตและการค้า ผสมผสานกับกิจการสาธารณะและทุน

¹⁵ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 210-211.

¹⁶ Bob Jessop, *The Capitalist State : Marxist Theories and Methods* (Martin Robertson : Oxford, 1982), p. 33.

¹⁷ Ibid., p. 36.

¹⁸ Ibid., p. 35.

เอกชนและควบคุมสินเชื่อของรัฐ ในกรณีต่างๆเหล่านี้รัฐจึงกระทำการในลักษณะเป็นองค์การสูงสุดทางการเงิน และทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือองค์กรอื่นที่มีศักยภาพด้อยกว่า การเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐดังกล่าว เป็นผลสะท้อนจากการลดอำนาจลงของระบบรัฐสภาและการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองของฝ่ายบริหารที่เพิ่มมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นไม่เพียงรัฐต้องสร้างความเชื่อมโยงกับบริษัทของกลุ่มทุนต่างๆ รัฐยังต้องปฏิรูปความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นต่างๆด้วย อีกทั้งการขยายกลไกทางการเมืองและการเมืองและการตั้งเอาสถาบันอย่างเช่น ศาสนา สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา กล่าวคือรัฐสามารถผนวกเอาสหภาพแรงงานและพรรคของชนชั้นกรรมาชีพและเปลี่ยนมันไปเป็นตัวแทน (Agencies) ของการควบคุมสังคม ดังนั้นรัฐจึงรวมอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองไปสู่รัฐทุนนิยมผูกขาด และนำไปสู่การต่อสู้แข่งขันกันของรัฐในรูปแบบสงครามจักรวรรดินิยม การเติบโตของรัฐทุนนิยมเป็นทางผ่านไปสู่ระบบ สังคมนิยมและเป็นแรงผลักดันให้เกิดสงคราม ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การปฏิวัติสำเร็จ เช่นเดียวกับการเพิ่มการสะสมทุนในบริบทของการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมนิยมนั้นไม่ใช่เพียงแค่การยึดเอามาเป็นของรัฐ (Nationalization) แต่ยังต้องสร้างรูปแบบใหม่ของการครอบงำทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของชนชั้นกรรมาชีพด้วย¹⁹

Eugen Varga นักเศรษฐศาสตร์ชาวฮังการีได้กล่าวว่า ระบบทุนนิยมผูกขาดได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นสงครามระหว่างรัฐทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ ในฐานะที่จะเป็นการเตรียมเพื่อที่จะเป็นสงครามจักรวรรดินิยมครั้งต่อไป สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการเพิ่มค่าใช้จ่ายภาครัฐ การควบคุมการค้าระหว่างประเทศ การควบคุมด้านเครดิต การแทรกแซงตลาดแรงงานและการกำหนดราคาสินค้าของรัฐ มาตรการต่างๆที่ต้องการเอาชนะวิกฤติเศรษฐกิจเหล่านี้เกี่ยวพันกับความต้องการของชนชั้นปกครอง เพื่อที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ และผลลัพธ์กลับกลายเป็นการกระจายรายได้ประชาชาติไปสู่ทุนนิยมผูกขาด²⁰

กล่าวคือนักทฤษฎีเหล่านี้เห็นว่าในสภาพของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐนั้นเป็นขั้นตอนเฉพาะขั้นตอนหนึ่งของระบบทุนนิยม ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการรวมเอาฝ่ายทุนผูกขาดเข้ากับรัฐ เพื่อให้เกิดกลไกในการขูดรีดทางเศรษฐกิจและการใช้อำนาจครอบงำทางการเมืองเพียงกลไกเดียวขึ้นมา หรืออย่างน้อยที่สุดจะมีการเกี่ยวข้องในด้านองค์การกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างฝ่ายทุนผูกขาดกับรัฐ โดยรัฐจะเข้าไปแทรกแซงระบบเศรษฐกิจใน

¹⁹ Ibid., p. 37.

²⁰ Ibid., p. 39.

รูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะดำรงและแพร่ขยายระบบทุนนิยม (reproduction of capitalism)²¹ กล่าวคือวิกฤตการณ์ทั่วไปของระบบทุนนิยมส่งผลให้เกิดระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐขึ้น ซึ่งจะช่วยค้ำจุนไม่ให้ระบบทุนนิยมต้องพังทลายลง โดยการที่รัฐใช้นโยบายซึ่งให้ประโยชน์แก่ฝ่ายทุนผูกขาด และเพิ่มการใช้จ่ายด้านการทหารเพื่อให้ฝ่ายผูกขาดได้รับประโยชน์ในรูปแบบกำไร สูงสุดจากการใช้จ่ายเงินของรัฐ การกระทำดังกล่าวของรัฐทำให้ระบบทุนนิยมสามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว

แนวทางอธิบายทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ

มีแนวทางในการอธิบาย 2 แนวทางดังนี้

1) แนวทฤษฎีที่อธิบายในแง่การผูกขาด (The Monopoly-Theoretical Tradition)

แนวคิดของ Lenin มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐในรัสเซียและเยอรมัน ดังนั้นการเติบโตของทฤษฎี STAMOCAP จึงตั้งอยู่บนวิกฤตการณ์ทั่วไปของระบบทุนนิยม ลักษณะดังกล่าวบางมุมมองว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะอันหนึ่งของลัทธิจักรวรรดินิยมและความพยายามของทุนผูกขาดที่จะได้รับกำไรสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้²² กระบวนการแข่งขันภายใต้ระบบทุนนิยมเสรีจะนำไปสู่การรวมศูนย์ระหว่างทุนอุตสาหกรรมกับทุนธนาคารและเป็นผลของการครอบงำการผูกขาดไปสู่ทุนการเงิน (Financial Capital) กล่าวได้ว่าเมื่อการผูกขาดเกิดขึ้นจากการแข่งขันเสรีมันแสดงออกถึงด้านลบของการแข่งขันดังกล่าว สำหรับการให้ประโยชน์ของทุนผูกขาดนั้นเกิดจากการครอบครองการผลิตและการตลาด เพื่อสร้างกำไรสูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพเหนือกว่าอัตราเฉลี่ยของเศรษฐกิจทั้งหมด²³

Jessop²⁴ ที่ให้เห็นว่ารัฐมีบทบาทสำคัญในการรักษาบทบาทนำในการครอบงำของนายทุนผูกขาด ดังนั้นรูปแบบการผูกขาดจึงพยายามที่จะรวมอำนาจทางเศรษฐกิจกับอำนาจทางการเมืองของรัฐ เพื่อที่จะได้รับกำไรจากทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐและปกป้อง

²¹ Bob Jessop, "Recent Theories of the Capitalist State," Cambridge Journal of Economics 1 (1977): 47. อ้างใน อนุสรณ์ ลิมมณี, ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน : Theories in Modern Political Economy (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 65.

²² Bob Jessop, The Capitalist State : Marxist Theories and Methods (Martin Robertson : Oxford, 1982), p. 45. อ้างใน วรวิทย์ จำลองนาค, "ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาดในบริบทเศรษฐกิจการเมืองไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 35.

²³ Ibid., p. 45.

²⁴ Ibid., p. 46.

ตำแหน่งหรือสถานะทางการเมือง การรวมตัวของหน่วยธุรกิจการค้าให้เป็นหน่วยเดียวกันของทุนผูกขาดกับรัฐเป็นกลไกเพียงหนึ่งเดียวในการขูดรีดและกดขี่ ยิ่งไปกว่านั้นกลุ่มทุนผูกขาดยังได้สร้างศูนย์รวมในกลุ่มการเงินอีกด้วย ทฤษฎี STAMOCAP มองเห็นการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของชนชั้นนำของรัฐและชนชั้นนำของกลุ่มทุนทางการเงิน กล่าวคือ Jessop เห็นว่าระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐหรือรัฐ STAMOCAP นั้นเป็นพลังทางเศรษฐกิจที่หลอมรวมโดยตรงสู่ภาคเศรษฐกิจจริง กล่าวคือการผูกขาดเป็นผลมาจากการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของนายทุน ซึ่งเผชิญกับภาวะที่อัตรากำไรลดลง (falling rate of profit) การแก้ปัญหาจะกระทำในรูปของการลงทุนในต่างประเทศเพื่อแสวงหากำไรชดเชย ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การแข่งขันกันอย่างรุนแรงระหว่างบรรดารัฐจักรวรรดินิยมเพื่อที่จะผูกขาดตลาด วัตถุดิบและกำไรสูงสุด ในสภาพอย่างนี้ฝ่ายทุนผูกขาดจะประสานอำนาจทางเศรษฐกิจของตนเองเข้ากับอำนาจทางการเมืองของรัฐ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

2) แนวทฤษฎีที่อธิบายในแง่ของทุน (The Capital-Theoretical Tradition)

แนวทางนี้เป็นการอธิบายการเกิดทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ โดยอาศัยกฎแห่งการเคลื่อนไหวของทุนนิยม (law of motion of capitalism) ที่อธิบายว่าการแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตายระหว่างนายทุนในช่วงทุนนิยมเสรีนั้น (laissez faire capitalism) ทำให้เกิดการกระจุกตัวของทุน (concentration) และการรวมศูนย์ของทุน (centralization) อยู่ในมือนายทุนจำนวนน้อย ซึ่งนำไปสู่ "นายทุนผูกขาด" ขึ้นมา ในสภาพเช่นนี้ฝ่ายทุนผูกขาดจะเข้าไปมีอำนาจครอบงำเศรษฐกิจทั้งระบบ และการพัฒนาทุนนิยมยังเป็นผลให้ความเติบโตด้านความสามารถในการผลิต การเพิ่มทุนคงที่ (fixed capital) การขยายตัวในการแบ่งงานกันทำและการพึ่งพิงต่อกันระหว่างหน่วยการผลิตต่างๆ ในสังคมเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในภาวะการณ์นี้หากปล่อยให้กลไกตลาดเป็นตัวกำหนดอุปสงค์แล้ว จะก่อให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นแก่ระบบทุนนิยม²⁵

ทั้งนี้เพราะสินค้าที่ผลิตได้เป็นจำนวนมหาศาลด้วยผลจากการพัฒนาความสามารถในการผลิตดังกล่าวหาได้เพิ่มขึ้นอย่างได้สัดส่วนกับความต้องการบริโภคสินค้า เพื่อให้กระบวนการผลิตและการสะสมทุนของสังคมนิยมสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การสร้างอุปสงค์ให้สอดคล้องกับการผลิตจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น นอกจากนั้นภาวะความปั่นป่วนจากเศรษฐกิจเป็นระยะๆ อันเกิดจากวัฏจักรธุรกิจก็เป็นปัญหาที่นายทุนแต่ละคนไม่อาจแก้ไขได้

²⁵ Bob Jessop. (1977). Recent Theories of the Capitalist State in Cambridge Journal of Economics 1.

ป. 47. อังโน อุนสวป ดิมมณี, ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน : Theories in Modern Political Economy (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 65.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดมหาวิทยาลัย	
วันที่.....	9 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน.....	247626
เลขเรียกหนังสือ.....	

ทั้งนี้ยังไม่ต้องพิจารณาถึงปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นผลอันเกิดจากการพัฒนาของระบบทุนนิยม เช่น ปัญหาสวัสดิการของกรรมกร ปัญหาการวิจัยและการศึกษาระดับสูงอันเป็นประโยชน์ต่อการผลิตแบบทุนนิยม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้นายทุนไม่อาจหรือไม่เต็มใจที่จะเข้าไปรับภาระโดยลำพัง ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้าไปแทรกแซงเพื่อให้กระบวนการผลิตและการสะสมทุนดำเนินต่อไปได้ โดยอาศัยเครื่องมือต่างๆ ที่มีอยู่เช่น นโยบายทางการเงิน การคลัง ในรูปของการลดอัตราดอกเบี้ย การอุดหนุนการวิจัย การลงทุนและการผลิตหรือในบางกรณีรัฐอาจเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีหุ้นส่วนทางการผลิตเสียเอง การที่รัฐเข้าไปแบกรับภาระของระบบทุนนิยมมากขึ้นทุกที ก็ทำให้สังคมทุนนิยมเปลี่ยนจากสภาพทุนผูกขาดโดยเอกชนมาเป็นทุนนิยมผูกขาดโดยรัฐ

Jessob ได้กล่าวถึงการผูกขาดว่าเป็นรูปแบบที่เป็นไปได้มากที่สุดในการพัฒนาของทุน ความต้องการเหล่านี้จึงต้องกระทำร่วมกับรัฐ การเติบโตของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นในความสัมพันธ์ของการผลิตของนายทุนในระดับของการพัฒนาทางการผลิต ทฤษฎี STAMOCAP จึงบูรณาการไปสู่การแทรกแซงราคา (กลไกตลาด) และการขยายการผลิตซ้ำของทุนทางสังคมทั้งหมด ถึงแม้จะเป็นการบูรณาการองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวเองของทุนมากยิ่งขึ้น รัฐก็จะพยายามปรับรูปแบบให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด และการศึกษาล่าสุดได้เน้นย้ำบทบาทของรัฐ STAMOCAP ในการคาดการณ์ทางเศรษฐกิจ²⁶ การควบคุม การกำหนดโครงการต่างๆ และนโยบายเกี่ยวกับรายได้ ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของ STAMOCAP แต่กระนั้นมาตรการดังกล่าวก็เป็นเพียงผลกระทบที่มีจำกัด อีกทั้งการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายภาครัฐอาจเป็นสาเหตุของการเกิดวิกฤติด้านงบประมาณและการเงิน ดังนั้นการแทรกแซงของทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐจึงมีผลต่อการส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาพลังการผลิตและกำไรที่เหมาะสมของทุนปัจเจกชนอื่นๆ ด้วย

การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ของรัฐในทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (STAMOCAP Analysis of The State)

ด้วยเหตุที่การอธิบายของ Lenin ค่อนข้างจะมีอิทธิพลมากในการอธิบายทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ โดยเห็นว่าแท้ที่จริงรัฐเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการใช้อำนาจครอบงำทางการเมืองโดยใช้วิธีการปราบปรามเท่านั้น และในทัศนะแบบนี้พัฒนาการของรัฐจึงผูกติดอยู่กับความเติบโตของลัทธิจักรวรรดินิยมและสภาพการณ์ทั่วไปของระบบทุนนิยมเองอีกด้วย ทุนนิยมผูกขาดอันเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของทุนนิยมขั้นสูงสุดหรือขั้นจักรวรรดินิยมนั้น

²⁶ Bob Jessob, *The Capitalist State : Marxist Theories and Methods* (Martin Robertson : Oxford, 1982), p. 49.

ในภาวะการณ์ที่เกิดวิกฤตการณ์ของระบบทุนนิยม ก็จะกลายรูปมาเป็นทุนนิยมผูกขาดครอบครอง อำนาจรัฐ ภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นมานี้ Jessob ชี้ให้เห็นว่ามีผลให้ทำให้รัฐทุนนิยมต้องเปลี่ยนแปลง โครงสร้างและหน้าที่หลายด้าน ดังนี้²⁷

ประการที่หนึ่ง มีการรวมตัวกันระหว่างฝ่ายทุนผูกขาดกับกลไกของรัฐ ทั้งใน ด้านตัวบุคคล เช่น การแต่งตั้งตัวบุคคลที่เป็นฝ่ายทุนผูกขาดให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และใน ด้านการทำหน้าที่โดยมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด สภาพเช่นนี้จะทำให้เกิดกลไกในการขูด รีดทางเศรษฐกิจและในการครอบงำทางการเมืองเพียงกลไกเดียวขึ้นมา

ประการที่สอง พรรคการเมืองที่มีอยู่จะปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของฝ่าย ทุน และกลายเป็นเครื่องมือควบคุมอุดมการณ์ของประชาชนให้แก่ฝ่ายนายทุน สภาพอย่างนี้ เกิดขึ้นได้เพราะนายทุนผูกขาดเข้าไปให้เงินอุดหนุนพรรคและช่วยเหลือพรรคในทุกด้าน *

ประการที่สาม การกำหนดนโยบายของรัฐในด้านต่างๆได้รับอิทธิพลจากกลุ่ม ผลประโยชน์และการวิ่งเต้นต่อรองผลประโยชน์ (lobby) มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้โดยอาศัยการ ติดต่อดโดยตรงกับนักการเมืองและข้าราชการ

ประการที่สี่ เกิดการขยายตัวด้านการผูกขาดในการควบคุมเครื่องมือที่ส่งผล ต่อความคิดและจิตใจของผู้คน เช่น การศึกษา การโฆษณาสินค้าและสื่อมวลชน ทำให้สามารถ ควบคุมความคิดของประชาชนได้ง่ายขึ้น

ประการที่ห้า ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากขึ้น ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัติและการ ปกครองตามหลักกฎหมายอ่อนแอลง อำนาจของผู้นำจะเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางส่วนสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนจะถูกบั่นทอนลง

ประการที่หก รัฐมีการจัดระเบียบในการบริหารใหม่ โดยให้มีหน่วยงานที่ เน้นหนักการทำงานเฉพาะอย่างมากขึ้น มีการจัดตั้งกรมการร่วมระหว่างหน่วยงานองค์กรกึ่ง ราชการและสถาบันทางเศรษฐกิจที่ดำเนินงานโดยรัฐขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและ การประสานงานให้ดีขึ้น เพื่อที่จะคงรักษาอำนาจและกำไรของทุนผูกขาดเอาไว้

²⁷ Ibid., p. 58-59. อ้างใน อนุสรณ์ ลิมมณี, *ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน : Theories in Modern Political Economy* (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 66-67.

* ภายใต้บริบทของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายทุนผูกขาดได้เข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยตรงใน คณะรัฐมนตรีอย่างเปิดเผยมากกว่าในอดีตที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังพรรคการเมือง หรือการส่งตัวแทนของตนเข้ามา ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นั่นคือนายทุนผูกขาดได้เข้ามาใช้อำนาจและกลไกรัฐโดยตรง

ประการที่เจ็ด มีการกระจายและแบ่งอำนาจในระดับเศรษฐกิจย่อยๆ และหน่วยการปกครองระดับท้องถิ่นบ้าง เพื่อเป็นการกลบเกลื่อนและแฝงเร้นการผูกขาดทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับสูง

ประการที่แปด กลไกทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐในระดับต่างประเทศ จะขยายตัวออกไปทั้งในด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด โดยจะเห็นได้จากการขยายตัวของหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่รัฐหนุนหลังอยู่ก็ตาม

1.5.2.2 ทุนนิยมแบบพวกพ้อง (Crony Capitalism)

การดำเนินนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ มักถูกตั้งข้อสงสัยว่านโยบายหรือมาตรการต่างๆ เหล่านี้ ได้เอื้อประโยชน์ให้กับเจ้าของธุรกิจหรือผู้ประกอบการธุรกิจบางอย่างซึ่งเป็นกิจการของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เครือญาติหรือพรรคพวกของผู้มีตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้ในนโยบาย JTEPA ก็จัดได้ว่าเป็นประเด็นถกเถียงที่สำคัญเช่นกัน ในยุคปัจจุบันได้มีนักวิชาการส่วนหนึ่ง ได้พยายามอธิบายระบบพวกพ้องผ่านวาทกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมุ่งเน้นอธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้นในประเทศกำลังพัฒนา และประเทศกำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมมาเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่มีความประสงค์พัฒนาประเทศทำให้เป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่เนื่องจากผู้ปกครองในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศกำลังเปลี่ยนผ่านนั้น ส่วนใหญ่ถ้าไม่เป็นผู้นำที่มาจากภาคราชการ อย่างเช่น ผู้นำกองทัพก็จะเป็นผู้นำที่มาจากภาคธุรกิจ ซึ่งการก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำรัฐบาลของคนเหล่านี้ จะมีแนวโน้มว่าผู้นำประเทศส่วนใหญ่ จะมีพฤติกรรมแสวงหาผลประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจ ผ่านกระบวนการในระดับนโยบายต่างๆ²⁸

การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ไม่อาจแยกแยะได้ว่าส่วนไหนถูกกฎหมายและส่วนไหนผิดกฎหมาย ส่วนไหนเป็นผลประโยชน์ของสาธารณะส่วนไหนเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็คือผลประโยชน์ทั้งหมดตกไปอยู่กับธุรกิจครอบครัว เครือญาติและพวกพ้องของผู้นำทางการเมือง ด้วยเหตุนี้นักวิชาการจึงเรียกระบบเศรษฐกิจทุนนิยมหรือกึ่งทุนนิยมเช่นนี้ว่า “ทุนนิยมแบบพวกพ้อง (Crony Capitalism)” ลักษณะทุนนิยมแบบพวกพ้อง สามารถอธิบายได้จากหลายพฤติกรรม คือ 1) มักจะทำประโยชน์เพื่อพวกพ้องมากกว่าทำเพื่อสังคม 2) ทุนนิยมแบบพวกพ้องเกิดจากการรวมกลุ่มกันของนักธุรกิจผูกขาดรายใหญ่ของ

²⁸ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, ระบบพวกพ้องกับเศรษฐกิจทุนนิยมในภูมิภาคอินโดนีเซีย [ออนไลน์], 2 มิถุนายน 2551. แหล่งที่มา www.nidambe11.net/ekonomiz/2008q2/2008june02p6.htm

ประเทศ 3) ทุนนิยมแบบพวกพ้อง เมื่อก้าวเข้าไปใช้อำนาจรัฐแล้วจะมีรูปแบบการปกครองโดยคนรวยเพื่อคนรวย 4) การปกครองมีแนวโน้มเป็นแบบคณาธิปไตย หรือปกครองโดยคนกลุ่มเดียว 5) ทุนนิยมแบบพวกพ้องจะมีนโยบายทางสังคม-เศรษฐกิจของรัฐ ด้วยการสร้างระบบอุปถัมภ์โดยรัฐขึ้นมา มุ่งเน้นทำกิจการในรัฐสวัสดิการแบบเข้มข้น และ 6) มีครอบครัวนักการเมือง เข้าไปทำการค้าขายกับรัฐและผูกขาดสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด ดังนั้นจุดสำคัญของทุนนิยมแบบพวกพ้องจึงเป็นการดำเนินการธุรกิจโดยไม่ใช้เหตุผลที่เป็นไปตามกลไกตลาด กล่าวคือเป็นการใช้ความเป็นพวกพ้องมากกว่ากลไกตลาดนั่นเอง

ทุนนิยมแบบพวกพ้องในสังคมไทย

นักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิกทั้งไทยและต่างประเทศ เพิ่งจะให้ความสนใจและหันมาวิเคราะห์เรื่องทุนนิยมแบบพวกพ้อง ภายหลังจากที่ประเทศไทยและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกิดวิกฤตการเงินในปีพ.ศ.2540 โดยนักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิกเหล่านี้มองว่าธนาคารและสถาบันการเงินเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารของธนาคารและสถาบันการเงินเหล่านั้น ได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการปล่อยเงินกู้มากกว่ามูลค่าของหลักประกัน ให้แก่ธุรกิจของตนและพวกพ้อง เพื่อไปลงทุนในสาขาธุรกิจที่ตนไม่ถนัดหรือไม่ใช่ธุรกิจหลัก (Core Business) เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจากตะวันตกอีกจำนวนหนึ่งมองไปไกลกว่านั้นว่า สาเหตุของวิกฤตการเงินเกิดจากความล้มเหลวในการทำงานของกลไกตลาด (Market Failure) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอีกด้วย²⁹ สำหรับในแง่มุมมองของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น จะมองไปไกลถึงรากที่มาของทุนนิยมแบบพวกพ้องนั้นมีประวัติศาสตร์ของตนเอง เพราะทุนกลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจของรัฐและผู้ที่มีอำนาจรัฐอยู่ในมือ ได้มอบสิทธิในการประกอบธุรกิจให้แก่พวกพ้องของตน เช่น สิทธิพิเศษทางภาษี ใบอนุญาต และการสัมปทาน เป็นต้น ซึ่งสิทธิในการประกอบกิจการเหล่านี้ คือ การผูกขาดในทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ทุนนิยมแบบพวกพ้องกลายเป็นทุนหลัก (Dominant Capital) ของประเทศในเศรษฐกิจสาขาดังกล่าวด้วย

นโยบายของรัฐกับทุนนิยมแบบพวกพ้อง รัฐมักจะให้การปกป้องคุ้มครองค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Protect Economic Rent) แก่ทุนนิยมพวกพ้อง ซึ่งการปกป้องคุ้มครองค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ว่่านั้น เป็นการบิดเบือนระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เพราะมีผลทำให้การจัดสรรทรัพยากรของประเทศขาดประสิทธิภาพไป แม้จะเป็นที่ยอมรับกันในบางระดับว่า การที่รัฐเข้าแทรกแซง

²⁹ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, ระบบพวกพ้องกับเศรษฐกิจทุนนิยมในภูมิภาคอินโดจีน [ออนไลน์], 2 มิถุนายน

ระบบเศรษฐกิจจะเกิดทั้งผลดีและผลเสียกล่าวคือ **ผลดี**นั้นจะทำให้เกิดความเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดความมั่นคงและมีเสถียรภาพ ส่วน**ผลเสีย** เช่น ทำให้เกิดการกระจุกตัวของทุน ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบทางธุรกิจ รวมทั้งเกิดการผูกขาดด้วย โดยอำนาจรัฐจะทำให้ทุนนิยมแบบพวกพ้องสามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือสิทธิในการประกอบธุรกิจประเภทที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงได้ก่อนทุนกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่พวกพ้อง และธุรกิจสาขาดังกล่าวนั้น จะได้รับการปกป้องจากภาครัฐ ทำให้ธุรกิจสาขาเหล่านี้มีกำไรเกินปกติเพราะมีผู้แข่งขันน้อยราย ดังนั้นทุนนิยมแบบพวกพ้องจึงต้องสร้างสภาพแวดล้อมทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเพื่อรักษาความได้เปรียบในทางธุรกิจให้กับกลุ่มตนยาวนานที่สุด

นอกจากนี้แล้วทุนนิยมแบบพวกพ้องอาจจะมีลักษณะพิเศษหลายประการ เพราะนอกจากจะมีบทบาทเป็นทุนหลักแล้ว ทุนกลุ่มนี้ยังมีเป้าหมายทางธุรกิจอยู่ที่การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic rents seeking)³⁰ อีกด้วย ซึ่งหมายถึง การลงทุนทรัพยากรจริงของปัจเจกชนหรือกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งรายได้ของตนด้วยการปกป้องหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิตามกฎหมาย หรืออีกความหมายหนึ่งเป็นความพยายามแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากนโยบายที่มีอยู่ ทั้งนี้การได้มาซึ่งค่าเช่าทางเศรษฐกิจนั้น สายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอำนาจรัฐหรือผู้นำประเทศ จะสามารถเอื้อประโยชน์ได้ดีกว่าการทำหน้าที่ของกลไกตลาดในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

มีผลการของศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคม จะมีผลโดยตรงต่อการดำรงอยู่ของทุนนิยมแบบพวกพ้องและค่าเช่า เช่น การศึกษาของ Yoshihara (1989) ที่ชี้ว่า เมื่อประเทศได้พัฒนามากขึ้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจจะลดลงหรือค่อยๆ หดไป แต่ในสังคมไทยนั้นทุนนิยมแบบพวกพ้องกับยุคสมัย มิได้สลายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนนิยมแบบพวกพ้องให้สิ้นสุดออกไปได้ แต่สายสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ยังคงฝังแน่นอยู่ในโครงสร้างของสังคมต่อไป และยุคสมัยเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงไปของเงื่อนไขทางเวลา แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนนิยมแบบพวกพ้อง คือ กระบวนการผลิตซ้ำของสังคม (Social Reproduction) ดังนั้น ไม่ว่ายุคสมัยของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนนิยมแบบพวกพ้องยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเสมอ เพียงแต่ระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว นั้นอาจจะสูงบ้างต่ำบ้างขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง และโครงสร้างสถาบันทางสังคมเป็นสำคัญ

³⁰ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, ประจักษ์ น้าประสานไทย และชวพล ศิริพจนานนท์, Thaksino's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่ (กรุงเทพมหานคร: ยู เอ็ม ซี เพรส, 2546), หน้า 13-14.

กล่าวคือทุนนิยมแบบพวกพ้องมีลักษณะสำคัญคือ³¹ การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการปกครอง(Government) และการจัดการปกครอง (Governance) ของรัฐเสมอ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรของประเทศขาดประสิทธิภาพและขาดความเป็นธรรมไปด้วย เพราะทรัพยากรที่รัฐจัดสรรนั้นจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มหรือพรรคพวกของตน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทุนนิยมแบบพวกพ้องในประเทศไทยช่วงก่อนปีพ.ศ.2544 จะมีบทบาทเพียงเกาะเกี่ยวอำนาจรัฐไว้เท่านั้น แต่หลังจากนั้นทุนนิยมแบบพวกพ้องไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่อำนาจรัฐ แต่ทุนนิยมแบบพวกพ้องเหล่านี้ได้ยกสถานะขึ้นเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐเสียเอง

ในด้านเศรษฐกิจนั้น ทุนนิยมแบบพวกพ้องจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรของประเทศไม่มีประสิทธิภาพและเกิดการลำเอียง เพราะทำให้ประเทศและสังคมได้ค่าผลตอบแทนจากค่าเช่า (State rents) ต่ำกว่าความเป็นจริง แต่ผลตอบแทนจากค่าเช่านั้นถ่ายโอนไปเป็นของกลุ่มทุนนิยมพวกพ้อง (Private rents) เป็นสำคัญ ส่วนด้านการเมืองนั้นทุนนิยมพวกพ้องจะหลอกล่อมให้ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งกลายเป็น "ธนาภิการเมือง" (Money Politics) คือมีอำนาจเงินจากธุรกิจผูกขาดมาใช้ในทางการเมืองในการเลือกตั้ง ครั้นเมื่อทุนนิยมแบบพวกพ้องกลุ่มนี้ได้อำนาจรัฐไปแล้ว ยังใช้ทรัพยากรของรัฐไปสร้างระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ขึ้นมาจนทำให้การเมืองเป็นการเมืองที่ขาดเหตุผล ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือความดี อะไรคือความถูกต้อง ผลที่เกิดขึ้นก็คือวงจรการเมืองที่ดำเนินไปแบบไร้ทิศทางขาดความชัดเจนทั้งในแง่บุคคลและระบบ

กรอบการวิเคราะห์

ทฤษฎีทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) สามารถนำมาใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกลุ่มทุนผูกขาด ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ทักษิณ ที่มีลักษณะเป็น "ทุนนิยมแบบพวกพ้อง" (Crony Capitalism) คือ ระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันอย่างเสรีจะนำไปสู่การกระจุกตัวและรวมศูนย์ของทุน สิ่งที่เข้ามาแทนที่การแข่งขันก็คือการผูกขาด (Monopoly) ซึ่งเป็นแหล่งของกำไรเกินปกติ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างพลังการผลิต (forces of production) และความสัมพันธ์ทางการผลิต (relation of production) รวมทั้งการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมผูกขาด จึงทำให้นายทุนผูกขาดต้องอาศัยอำนาจและกลไกของรัฐในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะลำพังนายทุนผูกขาดเอกชนเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าวนี้ได้

³¹ รัตพงษ์ สอนสุภาพ, ทุนนิยมพวกพ้องกับการพัฒนาในภูมิภาคอันดามัน [ออนไลน์], 2 มิถุนายน

วิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มทุนผูกขาดก็คือ การเข้าไปครอบครองอำนาจรัฐด้วยตนเองอย่างเปิดเผย โดยจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาและลงสมัครรับเลือกตั้งในระบบรัฐสภาเพื่อครอบครองอำนาจรัฐ จึงกล่าวได้ว่าการกระจุกตัวและรวมศูนย์อำนาจผูกขาดทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองนี้มีลักษณะเป็นระบบทุนนิยมผูกขาดครอบครองอำนาจรัฐ (State Monopoly Capitalism) ก่อให้เกิดการใช้ อำนาจและกลไกรัฐซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกลไกของกลุ่มทุนผูกขาดที่เป็นหลักในการขับเคลื่อน และการสะสมทุน ทำให้การดำเนินนโยบาย (Policy) ต่างๆ ของรัฐเป็นทั้งเหตุและผลของการ ขยายตัวของการสะสมทุนของนายทุนผูกขาด และการเข้ามาครอบครองอำนาจรัฐของทุนผูกขาด ทำให้กลุ่มทุนเหล่านี้สามารถดำเนินการจัดการนโยบายให้เข้ากับผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ที่เป็น พวกพ้อง (Crony) ได้โดยตรง

เมื่อนำมาวิเคราะห์ในกรณีของประเทศไทยนั้น สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ ไทยได้ประสบภาวะวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2540 ได้ว่านโยบายรัฐที่ผ่านมามีส่วนสำคัญ อย่างมากในการนำไปสู่การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งนี้ นับแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ ให้ความสำคัญกับนโยบายการเปิดเสรีการลงทุน ซึ่งได้นำไปสู่จุดเริ่มต้นของการเก็งกำไรและ ความสามารถในการแข่งขันที่ลดลง ต่อมาในยุครัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ที่ให้ความสำคัญกับ นโยบายการเปิดเสรีทางการค้า โดยเฉพาะการลดภาษีนำเข้ารถยนต์ที่ได้นำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อใน สินค้านำเข้า และในรัฐบาลชวน หลีกภัย ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินใน ขณะที่ประเทศยังไม่มีความพร้อม³² นโยบายเหล่านี้ล้วนเปิดโอกาสนำไปสู่การเกิดวิกฤตการณ์ เศรษฐกิจในปี 2540 ทั้งสิ้น โดยเฉพาะนโยบายเปิดเสรีทางการเงินในสมัยรัฐบาลชวน ถือได้ว่าเป็น นโยบายที่เปิดให้มีการเชื่อมต่อระบบการเงินในประเทศไทยเข้ากับระบบการเงินโลกอย่างเสรี แม้ รัฐบาลก่อนหน้านั้นได้ดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงินมาโดยตลอดตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติ ชายที่ยอมรับพันธกรณีข้อ 8 ของ IMF ในเดือนพฤษภาคม 2533 แต่รัฐบาลชวนได้กำหนด นโยบายให้มีการเปิดเสรีทางการเงินที่มีความเข้มข้นมากกว่าเดิมคือ จากการอนุมัติให้มีการ ประกอบการวิเทศธนกิจในกรุงเทพฯ (Bangkok International Banking Facility-BIBF) ในเดือน กันยายน 2535 การจัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจ (BIBF) ได้ทำให้เงินต่างประเทศหลังไหลเข้าประเทศ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 193.2 พันล้านบาทในปี 2538 เงินที่หลังไหลเข้ามาเป็นเงินเพื่อใช้ในการ ลงทุนโดยตรง (Foreign Direct Investment-FDI) แต่เพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่เป็นเงินจากการให้

³² สุรศักดิ์ นานานุกุล, ฟองสบู่แตก ยึดทรัพย์สิน ขยายชาติ ขยายแผ่นดิน ปัญหาเศรษฐกิจไทยตลอดช่วง 6 รัฐบาล (กรุงเทพมหานคร: บริษัทฟองทองเอนเตอร์ไพรส์ จำกัด, 2542), หน้า 83-89.

สินเชื่อระยะสั้นแทบทั้งสิ้น³³ โดยมีธนาคารและสถาบันการเงินเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์ เนื่องจากผู้บริหารของธนาคารและสถาบันการเงินเหล่านั้นได้ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการปล่อยเงินกู้มากกว่ามูลค่าของหลักประกันให้แก่ธุรกิจของตนและพวกพ้อง เพื่อไปลงทุนในสาขาธุรกิจที่ตนไม่ถนัดหรือไม่ใช่ธุรกิจหลักดังที่กล่าวในข้างต้น ซึ่งกล่าวได้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากระบบ “ทุนนิยมแบบพวกพ้อง”

กล่าวโดยสรุปวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ 2540 ได้สั่นคลอนและทำลายกลุ่มทุนต่างๆ ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทุนที่ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) กลุ่มทุนที่ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกลุ่มทุนผูกขาดในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ในด้านหนึ่งวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคและขัดขวางต่อกระบวนการสะสมทุนของนายทุนทำให้นายทุนไม่สามารถสะสมทุนได้อย่างต่อเนื่อง แต่ในอีกด้านหนึ่งวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ “เร่ง” ให้นายทุนผูกขาดพยายามปรับตัวต่อเงื่อนไขสมัยใหม่เพื่อให้กระบวนการสะสมทุนดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเพื่อความอยู่รอดในระบบทุนนิยม โดยมีพ.ต.ท.ทักษิณ นายทุนผูกขาดทางด้านสื่อสารและโทรคมนาคมที่ถึงแม้จะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้แต่ก็ได้เป็นแกนนำในการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น ลักษณะดังกล่าวจึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้นายทุนผูกขาดเหล่านี้ต้องการเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจโดยตรงเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก็คือจะพบว่าหลังการเลือกตั้งในปีพ.ศ.2544 พรรคที่ได้เข้ามาเป็นรัฐบาลคือพรรคไทยรักไทยซึ่งมีลักษณะเป็นพรรคของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ โดยจะเห็นได้จากทั้งตัวนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีที่มีเบื้องหลังหลังเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ของประเทศหลายกลุ่ม การเข้ามาของกลุ่มทุนผูกขาดดังกล่าวทำให้เกิดการผนวกรวมทุนทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองอย่างชัดเจน การดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลจึงสะท้อนถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มธุรกิจซึ่งเป็นกิจการของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เครือญาติหรือพรรคพวกของผู้มีตำแหน่งทางการเมืองในรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณจะได้รับเป็นสำคัญ

1.5.3 แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

ผลประโยชน์ทับซ้อนมีคำกล่าวเรียกหรือกล่าวอ้างในลักษณะอื่นๆ ด้วย เช่น การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม การขัดกันแห่งผลประโยชน์ การทุจริตเชิงนโยบาย การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ผู้ดำรงตำแหน่ง

³³ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, วิกฤตเศรษฐกิจวิพากษ์ บทเรียนจากเศรษฐกิจฟองสบู่ (กรุงเทพมหานคร: ชัดเชดมีเดีย, 2541), หน้า 22.

สาธารณะ เป็นต้น แต่คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายเดียวกับคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษคือ คำว่า Conflict of Interest โดยนักวิชาการไทยส่วนใหญ่นิยมใช้คำว่า “ผลประโยชน์ทับซ้อน” จนเป็นคำที่รู้จักกันมากกว่า³⁴

OECD องค์กรเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม (Organization of Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นองค์กรที่ทำงานโดยเน้นการส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) และจัดการทุจริตคอร์รัปชันระหว่างประเทศที่สำคัญองค์กรหนึ่ง ให้คำจำกัดความ Conflict of Interest ว่าคือ ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่ต่อสาธารณะและผลประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐเกิดขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตัวสามารถใช้อำนาจของเขา ปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบของเขาอย่างไม่เหมาะสมได้³⁵

คำว่า **เจ้าหน้าที่รัฐ** (Public Official) ในที่นี้ OECD หมายถึงทั้งผู้มาจากการเลือกตั้งคือ นักการเมืองผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆและผู้มาจากการแต่งตั้งคือข้าราชการ ผู้วิจัยจะใช้คำว่าเจ้าหน้าที่รัฐนี้เพื่อรวมถึงนักการเมืองผู้มีตำแหน่งด้วย เนื่องจากสภาพความเป็นจริงนั้น นักการเมืองที่มีตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองก็จะมีสถานภาพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่สาธารณะด้วย และในพรบ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 4 ก็ได้ระบุว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐหมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้วยซึ่งได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น³⁶

ผาสุก พงษ์ไพจิตร นักเศรษฐศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้คำอธิบายว่า การทับซ้อนของผลประโยชน์คือ สภาวะซึ่งการกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม หรือการตัดสินใจทางการเมืองถูกแทรกแซงด้วยผลประโยชน์เฉพาะของบริษัทธุรกิจเอกชน ทำให้ผลที่ออกมาคือนโยบายที่ให้ผลประโยชน์กับบริษัทธุรกิจเอกชนบางรายบางกลุ่ม แต่สังคมโดยรวมเสียประโยชน์³⁷

³⁴ วิทยากร เชียงกุล, นโยบายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ : การทับซ้อนของผลประโยชน์ทางธุรกิจ (Conflict of Interest) (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2549), หน้า 2.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-4.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

³⁷ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, “การทับซ้อนของผลประโยชน์กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ,” ใน ไอ.ซี.ยู. ทักษิณมิกส์ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ, 2549), หน้า 67.

คำว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่ได้หมายถึงเฉพาะผลประโยชน์ทางการเงินและทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่รัฐมีโอกาสหาได้จากตำแหน่งหน้าที่ของเขาเท่านั้น หากยังรวมกว้างถึงการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่จะเอื้อประโยชน์ส่วนตัวในการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงานของตน หรือการเอื้อประโยชน์ให้ญาติพี่น้องและพรรคพวกในทางใดทางหนึ่งด้วย

นพพันธ์ วรรณเทพสกุล อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้คำอธิบายว่า ปัญหาการทับซ้อนของผลประโยชน์คือ การทับซ้อนของผลประโยชน์ของบุคคลที่มี 2 สถานะในเวลาเดียวกัน คือตำแหน่งสาธารณะ (นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ข้าราชการ) และตำแหน่งในบริษัทเอกชน ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมีความโน้มเอียงใช้อำนาจ และตำแหน่งสาธารณะเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือแสวงหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มพวกพ้องของตนเอง ทั้งทางตรงและทางอ้อม³⁸

โดยวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองหรือพวกพ้องนั้น อัมมาร สยามวาลา นักเศรษฐศาสตร์จากสถาบัน TDRI (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย) ได้อธิบายว่าการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจหรือกำไรส่วนเกินจากการใช้อำนาจบริหารเอื้อแก่ธุรกิจที่ตนหรือครอบครัวมีส่วนได้ส่วนเสียมี 3 วิธีหลักคือ **หนึ่ง** กำหนดหรือเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ของรัฐด้วยการส่งเสริมการคุ้มครองหรือกำกับดูแลธุรกิจ **สอง** จัดสรรทรัพยากรของรัฐให้แก่ธุรกิจที่มีส่วนได้ส่วนเสีย **สาม** ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางบริหารหรือปกครองในการแสวงหาหรือรักษामผลประโยชน์ทางธุรกิจส่วนตัว

องค์ประกอบของผลประโยชน์ทับซ้อน

เมื่อพิจารณาความหมายต่างๆข้างต้น ทำให้สามารถพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญของผลประโยชน์ทับซ้อน โดยแบ่งออกได้ 3 ประการคือ **ประการที่หนึ่ง** เป็นประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลประโยชน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเงินและทรัพย์สินเป็นประการสำคัญ นอกจากนั้นก็จะเป็นผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆที่ทำให้ผู้ได้รับพึงพอใจ **ประการที่สอง** เป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่และดุลพินิจในการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง **และประการที่สาม** เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สถานะและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐ โดยขาดหลักจริยธรรมพื้นฐานใน

³⁸ นพพันธ์ วรรณเทพสกุล, "ทุจริตเชิงโครงสร้าง," ประชาชาติธุรกิจ (28 มกราคม 2548) : 5.

วิชาชีพของตน³⁹ กล่าวได้ว่าผลประโยชน์ทับซ้อนหากเป็นเพียงเรื่องการเมืองมีตำแหน่งซ้อนกันระหว่าง การเป็นเจ้าของที่รัฐและการมีหุ้นส่วนในบริษัทเอกชน (Apparent Conflict) อาจจะไม่ถึงขั้น ถือว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน ตรงกันข้ามที่ยังไม่มีการใช้ตำแหน่งหน้าที่รัฐเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับ บริษัทตนเอง แต่การเมืองมีตำแหน่งซ้อนก็มีความเสี่ยงหรือความโน้มเอียงสูงที่จะก่อให้เกิดปัญหา ผลประโยชน์ทับซ้อนจริงๆ (Actual Conflict) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการคอร์รัปชัน

ลักษณะและขอบเขตของผลประโยชน์ทับซ้อน

ผลประโยชน์ทับซ้อนกล่าวได้ว่ามีแนวโน้มสูงที่จะนำมาซึ่งการคอร์รัปชัน การคอร์รัปชันก็คือ “การทุจริต” โดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ อำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่เพื่อ ประโยชน์แก่ตนเองและหรือผู้อื่น⁴⁰ ทั้งนี้ผลประโยชน์ทับซ้อนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ⁴¹

ระดับหนึ่งคือ บุคคลหรือองค์กรทางปกครองได้ใช้อำนาจในตำแหน่งสาธารณะ (public office) เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตน

ระดับสองคือ การทุจริตเชิงนโยบาย (policy-based corruption) คือการที่ รัฐบาลเอื้อประโยชน์ทางอ้อมให้บริษัท ธุรกิจเอกชนของตนเองและพรรคพวกผ่านโครงการลงทุน ต่างๆหรือการออกกฎหมาย การเปลี่ยนหลักเกณฑ์ การให้สัมปทาน เป็นต้น

ในระดับแรกนั้นเป็นการทับซ้อนของผลประโยชน์ที่อาจมีแนวโน้มนำสู่การ คอร์รัปชันหรือไม่ก็ได้ ส่วนในระดับสอง “การทุจริตเชิงนโยบาย” เป็นคำที่เริ่มใช้และรู้จักมากในสมัย รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งหมายถึงเกิดจากการที่กลุ่มทุนเข้ายึดกุมอำนาจรัฐผ่านกระบวนการทาง การเมือง และใช้อำนาจที่มีอยู่ในมือเอื้อประโยชน์ในรูปแบบของการให้สัญญา สัมปทาน การออก กฎหมาย หรือการดำเนินนโยบายที่จะเป็นประโยชน์กับกลุ่มตน โดยละเลยผลกระทบที่จะตกอยู่ กับประเทศชาติในระยะยาว ซึ่งเป็นการคอร์รัปชันทางอ้อมที่กฎหมายยังครอบคลุมไปไม่ถึง และ ต่างจากการคอร์รัปชันรูปแบบเก่า เช่น การให้และรับสินบน คำนี้จึงมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับ “ผลประโยชน์ทับซ้อน”

ผลประโยชน์ทับซ้อนในหลายเรื่องอาจเป็นเรื่องที่ไม่ถือว่าเป็นผิดกฎหมาย หรือ กฎหมายยังเอาผิดไม่ได้ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อการกำหนดนโยบายพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม หรือการ

³⁹ อีรภัทร เสรีรังสรรค์, นักการเมืองไทย : จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร, 2549), หน้า 110.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 117-120.

⁴¹ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, “บทพ้องโดยสุจริต ทุจริตเชิงนโยบาย,” ใน OCTOBER No.2 Political Economy & International Relation (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ openbooks, 2546), หน้า 188.

ตัดสินใจทางการเมืองถูกแทรกแซงด้วยผลประโยชน์เฉพาะของบริษัทธุรกิจเอกชน ทำให้ผลที่ออกมาคือนโยบายหรือมาตรการที่ให้ผลประโยชน์กับบริษัทธุรกิจเอกชนบางรายบางกลุ่มแต่สังคมโดยรวมเสียประโยชน์ ผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นรูปแบบใหม่ของการทุจริตคอร์รัปชันที่พบมากขึ้นในยุคที่รัฐเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น และการหาประโยชน์จากธุรกิจในโลกสมัยใหม่มีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากการทุจริตคอร์รัปชันรูปแบบเก่าคือกฎหมายอาจจะเอาผิดไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องล่าช้าตามไม่ทันกับความซับซ้อนของโลกธุรกิจสมัยใหม่ที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว หรือการบังคับใช้ของกฎหมายยังมีช่องโหว่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถปฏิบัติงานท่ามกลางผลประโยชน์ทับซ้อนได้โดยไม่มีหน่วยงานใดเอาผิดได้ แต่สหประชาชาติรวมทั้งองค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) และประเทศส่วนใหญ่ถือว่าเป็นเรื่องผิดจริยธรรมและขัดต่อหลักความเป็นธรรมและระบบการบริหารงานที่ดี (Good Governance) และถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชัน⁴²

กรอบการวิเคราะห์

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) สามารถนำมาใช้ในการทำความเข้าใจการกำหนดนโยบาย JTEPA ของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณในประเด็นการทับซ้อนของผลประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ของกลุ่มเจียรวนนท์ซึ่งเป็นกลุ่มทุนทุนในรัฐบาล โดยการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาคการเกษตรโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารเป็นสำคัญ กล่าวคือถึงแม้รัฐบาลจะพยายามนำเสนอว่านโยบาย JTEPA ที่จัดทำขึ้นนี้ได้มุ่งเน้นผลประโยชน์ของสาธารณะ ที่จะได้รับการจัดทำความตกลง JTEPA เป็นสำคัญ แต่เนื่องจากรัฐบาลชุดนี้ประกอบไปกลุ่มทุนผูกขาดที่เข้ามามีอำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้กลุ่มทุนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย (Policy) ต่างๆ ดังนั้นในข้อตกลงต่างๆของนโยบาย JTEPA นี้ รัฐบาลซึ่งเป็นกลุ่มทุนผูกขาดย่อมได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายนี้ไม่มากนักน้อย อีกทั้งรัฐบาลชุดนี้มีทั้งอำนาจเงินทุนและความรู้ความสามารถด้านการจัดการ พวกเขาได้เปลี่ยนแปลงวิธีการทุจริตคอร์รัปชันรูปแบบเก่าซึ่งประชาชนอาจเห็นหรือตรวจสอบได้ง่าย ไปเป็นการดำเนินนโยบายและโครงการเศรษฐกิจขนาดใหญ่และการออกกฎหมายต่างๆที่เอื้อประโยชน์กับธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง ซึ่งเป็นวิธีการหาผลประโยชน์ในรูปแบบที่มีความซับซ้อนและซ่อนเร้นมากขึ้นในรูปแบบของการทุจริตเชิงนโยบาย (policy-based corruption) ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยากที่จะตามทันก่อให้เกิดปัญหา

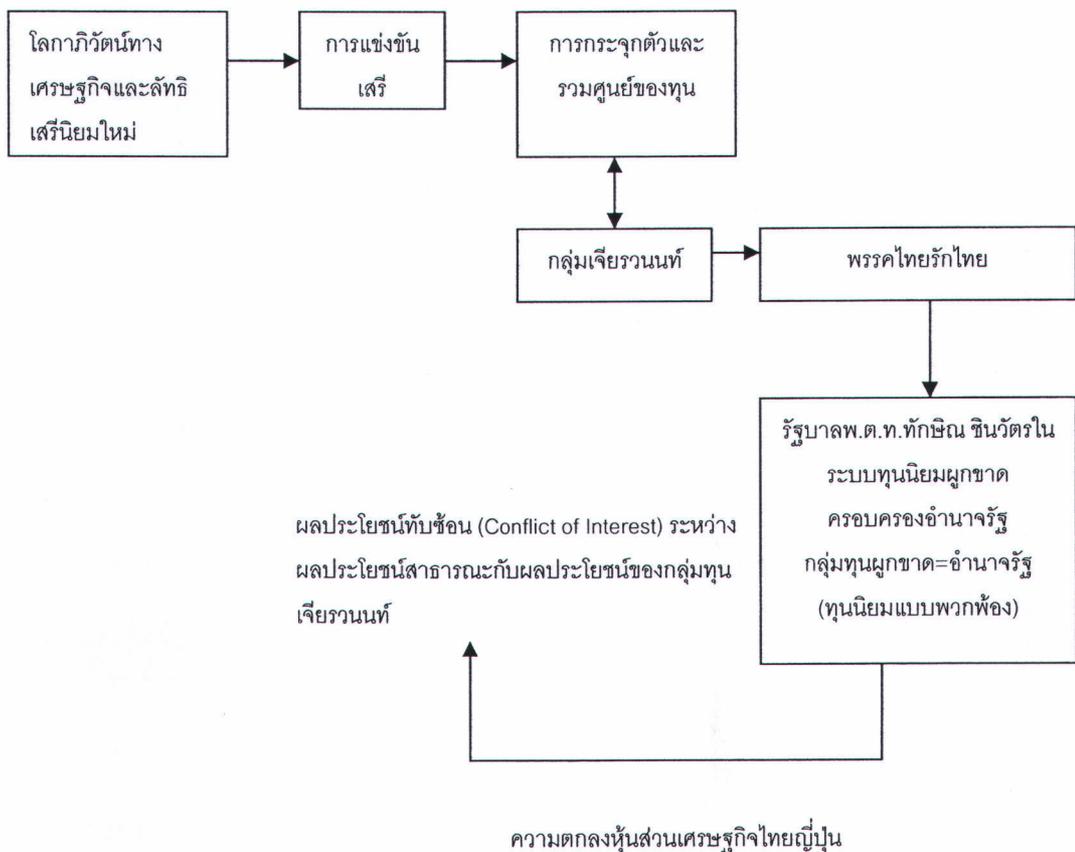
⁴² วิทยากร เชียงกุล, นโยบายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ : การทับซ้อนของผลประโยชน์ทางธุรกิจ (Conflict of Interest) (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า, 2549), หน้า 2.

ผลประโยชน์ทับซ้อนขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนจะช่วยในการหาส่วนที่เสียไปของจุดสมดุลระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ส่วนตัว

1.5.4 สรุปกรอบการวิเคราะห์

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาความตกลง JTEPA ที่จัดทำขึ้นในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเจียร์วอนท์กับรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ อย่างไร และความสัมพันธ์ดังกล่าวนำมาซึ่งผลประโยชน์ทับซ้อนในความตกลง JTEPA อย่างไรบ้างของกลุ่มนี้ โดยจะพิจารณาภาคการเกษตรโดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารที่กลุ่มเจียร์วอนท์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากความตกลงนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีในเบื้องต้นมาเป็นแนวทางหลักในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังนี้ โดยพิจารณาภายใต้แบบจำลองกรอบความคิดดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาผลประโยชน์ทับซ้อนภายในนโยบาย ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและลัทธิเสรีนิยมใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการแข่งขันเสรีขึ้น ระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันเสรีจะนำไปสู่การเกิดการกระจุกตัวและรวมศูนย์ของทุน (Concentration and Centralization) สิ่งที่เข้ามาแทนที่การแข่งขันเสรีก็คือการผูกขาด (Monopoly) ของกลุ่มนายทุนผูกขาดซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเป็นแกนนำที่เข้ามาจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งก็คือพรรคไทยรักไทยและลงสมัครรับเลือกตั้งในระบบรัฐสภาเพื่อครอบครองอำนาจรัฐ โดยกลุ่มทุนเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะทุนนิยมแบบพวกพ้อง (Crony Capitalism)

กล่าวคือกลไกตลาดเสรีซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก (External) ที่มีอยู่เมื่อนำเข้ามาในประเทศไทยผ่านการใช้อำนาจของรัฐซึ่งเป็นปัจจัยภายใน (Internal) ได้ก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาดเสรีที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนผูกขาดในรัฐบาล และถึงแม้การค้าเสรีจะเน้นการแข่งขันที่เท่าเทียมกันแต่ระบบทุนนิยมในไทยภายใต้การบริหารของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ กลับนำมาบิดเบือนด้วยการเข้ามาจัดการอำนาจทางการเมืองเพื่อออกนโยบาย (Policy) ที่เอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องของตนทำให้การแข่งขันไม่เป็นไปตามกลไกตลาดอย่างแท้จริง ดังนั้นในการกำหนดนโยบาย JTEPA ของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการเจรจาในภาคการเกษตรเป็นหลัก จึงสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) ระหว่างผลประโยชน์สาธารณะกับผลประโยชน์ของกลุ่มเจียรวนนท์ซึ่งเป็นกลุ่มทุนผูกขาดในรัฐบาลในรูปแบบของการทุจริตเชิงนโยบาย (policy-based corruption)

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) มีการนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) และใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย JTEPA ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลเชิงเอกสารได้แก่

เอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) ได้แก่ หนังสือราชการ รายงานการประชุม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย JTEPA เป็นต้น

เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ รายงานวิจัย หนังสือ บทความ แถลงการณ์ข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ รวมทั้งทำการค้นคว้าจากฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบาย JTEPA โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก* (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็นสองกลุ่มคือ

กลุ่มที่หนึ่ง คือเป็นเจ้าหน้าที่คณะเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่นโดยเน้นเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานมาตั้งแต่เริ่มจัดทำนโยบายในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้แก่

- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ กองเอเชีย กรมเจรจาการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
- ผู้อำนวยการสถาบันนานาชาติเพื่อเอเชียแปซิฟิกศึกษา อดีตหัวหน้ากลุ่มเจรจาเปิดเสรีสินค้าในความตกลง JTEPA
- ผู้อำนวยการส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ 1 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กลุ่มที่สอง คือกลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch) ที่ติดตามนโยบาย JTEPA ตั้งแต่เริ่มแรกในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ เช่นกัน ได้แก่

- ผู้อำนวยการสถาบันธรรมรัฐเพื่อสิ่งแวดล่อม
- นักวิจัยประจำโครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (FOCUS) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.7 ขอบเขตการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษานโยบายความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ที่จัดทำขึ้นในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

* โปรดดูแนวคำถามในการสัมภาษณ์ในภาคผนวก ก หน้า 133

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาขั้นการก่อตัวของประเด็นนโยบาย (Policy Formation) ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร โดยจะเลือกศึกษาภาคการเกษตร โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารที่กลุ่ม เจียรนวนนท์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากนโยบายนี้

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาอยู่ในช่วงเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2544 – กันยายน พ.ศ.2549

ขอบเขตด้านตัวแสดงหลักที่ศึกษา

1. รัฐบาลในสมัยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
2. กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรของนายธนิษฐ์ เจียรนวนนท์ กลุ่มทุนในรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการ แก้ไข/ปรับปรุงและพัฒนาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทยและ ประเทศอื่นๆที่จะกระทำต่อไปในอนาคตเพื่อป้องกันและลดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจ เกิดขึ้น
2. เพื่อทำความเข้าใจว่าใครเป็นผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากความตกลง JTEPA รวมทั้งองค์ความรู้ในการเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในความตกลงนี้
3. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำเขตการค้าเสรี และผู้ที่สนใจในประเด็นที่ว่าด้วยเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

